

Avalik ohuhinnang, Eesti sõjalise kaitse korraldamine ning Nursipalu harjutusvälja roll

Käesolev avalik dokument kirjeldab üldistatud kujul ohtusid Eesti julgeolekule, sõjalise kaitse ülesehitust koostöös liitlastega ning Kagu-Eesti ja Nursipalu harjutusvälja rolli selles tuginedes kahele salastatud teavet sisaldavale dokumendile ja teistele avalikele allikatele.¹

Oht

1. Eesti jaoks on regionaalselt ja globaalselt tegemist halvima julgeolekuolukorra ga aastakümnete jooksul.
2. Esmakordselt pärast Teise maailmasõja lõppu toimub Euroopas mastaapne konventsionaalne sõda. Lisaks kuhjuvad pinged Aafrikas, Lähis-Idas ja India ning Vaikse ookeani piirkonnas.
3. Venemaa Föderatsiooni vaenulikest eesmärkidest lähtuv oht Eestile on eksistentsiaalne. NATO on hinnanud Venemaad kõige prioriteetsemaks ja vahetumaks ohuks. Venemaa vaenulikud eesmärgid ei muutu ning Venemaa sõjaline oht on pikaajaline.
4. Venemaa režiim on deklareerinud, et tema eesmärk on taastada 1997. aastal eksisteerinud NATO laienemisele eelnev julgeolekuolukord.
5. Venemaa režiim peab Balti riike vaenulikeks ning seab kahtluse alla Eesti iseseisvuse, suveräänsuse, sõltumatus ja ajaloolise järjepidevuse. Venemaa vaenulikud eesmärgid lähtuvad puhvertsoonide, huvi- ja mõjusfäärade poliitikast, mis vastustavad Eesti kuulumise NATO-sse.
6. Samuti nõueldakse NATO liitlaste sõdurite ning sõjalise tehnika ära viimist Balti riikidest, mida kirjeldatakse poliitilistes väljaütlemistes kui konfliktijoont. Eesti ja NATO jaoks on Venemaa ähvardused ja nõudmised vastuvõetamatud, kuid nendesse suhtutakse äärmise tõsidusega.
7. Venemaa agressiivne retoorika, ründava iseloomuga õppused ning valmidus kasutada sõjalist jõudu, sh tuumaähvarduste najal, oma vaenulike eesmärkide saavutamiseks on viimase 15 aasta jooksul ainult kasvanud.
8. Ukraina võit sõjas Venemaa vastu on Eesti elulistes julgeolekuhuvides. Materiaalne toetus Ukrainale sõltub Lääne tahtest ja suutlikkusest kiirendada kaitseinvesteeringuid ja kaitsetööstuse tootmisvõimekust. 2023. aastal suudavad kaitsetesse vähemalt 2% investeerida ainult 11 NATO liitlast.
9. Venemaa on järjepidevalt investeerimas täiendavaid ressursse sõja võitmiseks Ukrainas, kuna usub, et suudab pikemas perspektiivis murda Lääne poliitilise tahte ja suutlikkuse Ukrainat poliitiliselt, majanduslikult ja sõjaliselt toetada.
10. Venemaa relvajõud on sõjas Ukraina vastu kandnud märkimisväärseid kaotusi elavjõus ja tehnikas. Samas on Venemaa suutnud neid kaotusi järjepidevalt korvata läbi mobilisatsiooni

¹ Kaitsevägi 14. juuli 2023. a nr RS-1-21/23/745-2 „Ohuhinnangud, ühise kaitsetegevuse ettevalmistamine ning sellest tulenevad vajadused Nursipalu harjutusvälja laiendamiseks“; Kaitsevägi 18. oktoober 2023. a nr RS-1-21/23/745-3 „Ohuhinnangud, ühise kaitsetegevuse ettevalmistamine ning sellest tulenevad vajadused Nursipalu harjutusvälja laiendamiseks“.

ja vabatahtlike värbamise. Vastupidiselt ootustele on Venemaa ühiskonnas sõjale jätkuvalt kõrge toetus.

11. Venemaa majandus on ümber lülitunud sõjaaja režiimile ning prioriseeritakse sõjatööstuskompleksi, mis suurendab Venemaa võimekust taastada ja toota sõjatehnikat ning laskemoona.
12. Lisaks on Venemaa kiiresti loonud toimivad tarnekanalid Iraani ja Põhja-Koreaga sõjatehnika ja laskemoona impordiks. Samuti leiab Moskva võimalusi minna mööda kehtestatud sanktsioonidest ja ekspordipiirangutest. Venemaa tegutseb sõjaliste piiranguteta Valgevene territooriumil.
13. Venemaa ühiskonnas valitsevad vaenulikud meeleolud ja märkimisväärne võime tagada oma relvajõududele elavjõudu ja materiaalselt ressursi ohustab Eestit ja NATO-t. NATO liitlased hindavad Venemaa relvajõudude kvantitatiivset suutlikkust märkimisväärseks.
14. Venemaa otsib ja tekitab mõrasid NATO liitlaste ja Euroopa Liidu liikmesriikide ühtsuses toetada Ukraina sõja võitmist.
15. Sõja tulemusena jätkuv mistahes Ukraina territooriumi anneksioon, okupatsioon ning relvajõudude ja paramilitaarsete rühmituste paiknemine Ukraina rahvusvaheliselt tunnustatud piirides oleks Eesti jaoks tõsine oht.
16. See tõestab Venemaale, et sõjalise agressiooni hind võib olla kõrge, kuid tasub end ära. Teiseks annab see Venemaale võimaluse ümber paigutada ja taastada oma relvajõud ning valmistada järgmiseks agressiooniks, sh NATO vastu.
17. Venemaa peab Balti riike NATO haavatavamaks osaks, mistõttu oleksid need NATO ja Venemaa konflikti korral koht, kus sõjalist survet avaldada. Seetõttu käsitleb Venemaa Ukraina sõja tõttu nõrgenenud sõjalise võimekuse taastamist Eesti piiri vahetus läheduses esmatähtsana.
18. Varasemate hinnangute kohaselt saab Venemaa relvajõudude võimed kvantitatiivselt taastada Eesti piiri vahetus läheduses kuni nelja aastaga. Värsked hinnangud Venemaa võime kohta toota ja taastada sõjatehnikat ja laskemoona, sh mitme strateegilise liitlase poolt, on võrreldes käesoleva aasta kevadega suurenenud kaks kuni neli korda.
19. Venemaa plaanib Ukraina sõja kogemusi arvesse võttes ka relvajõudude reformi. Selle raames soovitakse suurendada relvajõude ning formeerida ka uusi üksusi, sh Eesti piiride vahetus läheduses.
20. Balti riikide seisukohast on Venemaal piisavalt jõudu meie piirkonnas usutava sõjalise surve avaldamiseks. Samuti tuleb arvestada, et Venemaa on suuteline rünnakuks ka nõrgenenud sõjalise potentsiaaliga, mis võib vähendada Balti riikide suunalise rünnaku ettevalmistamise aega.
21. Venemaa juhid on ajalooliselt näidanud üles võimet teha valearvestusi teiste riikide sõjalise võimekuse ja poliitilise tahte suhtes ja võivad seda ka tulevikus teha, vaatamata NATO sõjalisele heidutusele.
22. Valearvestusi Venemaa valmiduse kohta rakendada sõjalist jõudu on teinud ka NATO – alates Gruusia sõjast, Krimmi annekteerimisest, Ida-Ukraina okupeerimisest, kuni täiemahulise sõja eskalatsioonini 24. veebruaril 2022.
23. Venemaa on demonstreerinud, et on valmis astuma palju teravamasse vastasseisu Läänega. Venemaa on valmis tegutsema rahvusvahelises isolatsioonis, kuid leiab vajalikku toetust oma vaenulikele eesmärkidele ka globaalselt.

24. Eesti ei saa lubada mistahes Venemaa vaelevarustuse riski NATO valmiduses ja suutlikkuses kaitsta igat sentimeetrit Eesti territooriumist.

Võimaliku sõjalise jõu kasutamine Eesti vastu

25. Venemaa on ja jääb Eesti naabriks ning geograafiat ei muuda. Ajalooliselt on Venemaa rünnanud Eestit kirdest ja kagust. Seda on aastaid harjutatud ka erinevate sõjaliste õppuste käigus.

26. Kirde ja kagu operatiivsuunad on Eesti kaitseplaneerimises seetõttu endiselt aktuaalsed.

27. Muutunud on vaid asjaolu, et täna ei kavanda Eesti oma sõjalist kaitset üksi, vaid koos NATO liitlastega.

28. 2023. aastal NATO Vilniuse tippkohtumisel heaks kiidetud kaitseplaanide elluviimiseks on liitlased määranud konkreetsed üksused Eesti kaitsmiseks, mis harjutavad regulaarselt kohapeal. Just seetõttu on Suurbritannia, Prantsusmaa ja USA üksused integreeritud 1. jalaväebrigaadi ja 2. jalaväebrigaadi tegevustesse.

29. Lisaks hoiab Suurbritannia brigaadisuurust üksust kõrges valmiduses Eestisse saatmiseks, mis planeeritakse Eesti diviisi koosseisu ja on valmis vajadusel kohe Eesti kaitsmiseks appi tulema.

30. See on NATO kollektiivkaitse operatsioonist ning tugevdatud kaitsehoiakust (*forward defence*) lähtuv sõjaline vajadus, et heidutada Venemaad.

31. Sõda Ukrainas demonstreerib, kui raske on tagasi vallutada okupeeritud territooriume ka sadade tuhandete kogenud Ukraina relvajõudude liikmete toel. Lühidalt pärast täiemahulist sissetungi kontrollis Venemaa ligi 27% Ukraina territooriumist. Venemaa kontrollib täna ala, mis on ligi 2,5x Eesti pindalast.

32. Eesti teab väga hästi, mida tähendab agressori võimu all elamine. Seega on liitlaste järjepidev ning suurendatud kohalolek ja sõjaline valmidus Eestit kaitsta, mis eeldab taristu ja harjutusväljade olemasolu, riigi julgeoleku seisukohalt vältimatult vajalik.

33. Eesti ei saa aktsepteerida riski, et liitlased ei saa vajalikes tingimustes harjutada Eesti sõjalist kaitsmist, et demonstreerida Venemaale usutavalt NATO liitlaste tahet ja suutlikkust seda teha.

Sõjalise väljaõppe korraldamine

34. Kaitseväge, Kaitseliit ja liitlasüksused peavad rahuajal harjutama Eesti sõjalist kaitsmist selles keskkonnas, kus on iga konkreetse üksuse sõjaaja ülesanne.

35. Ka võimaliku kriisi ajal peavad üksused paiknema maastikul, kus täiendatakse sõjapidamisoskuseid. Seejuures tuleb arvestada, et võimalik kriis võib kesta nädalaid ja kuid, mille jooksul riik peab maksimaalsel moel toimima tavapärasel viisil ja mitte kahjustama majandust, mistõttu ei saa sõjaline väljaõpe sõltuda üksnes eramaadest.

36. Kui Nursipalu harjutusväli 14.02.2008 ametlikult Vabariigi Valitsuse otsusega asutati valitses Euroopas rahu ja Eesti kaitseväge planeeritavaks suuruseks oli 16 000 inimest, sh üks jalaväebrigaad. Täna on kaitseväge sõjaaja koosseisus kokku 43 700 ametikohta, sh kaks

jalaväebrigaadi. Suurendatud kaitseväge vajab väljaõppe läbiviimiseks rohkem harjutusväljasid.

37. Eesti on alates 2022. aastast ohu tõttu teinud suuri samme kaitsevõime tõstmiseks. Suurendatud on maakaitset 10 000 liikme võrra. Loomisel on uued üksused, mis on varustatud mitmikraketiheitjatega HIMARS, varitseva õhuründemoonaga ja laevatõrjeraketidega. Algab 2. jalaväebrigaadi soomustamine. Suurenenud on NATO liitlaste kohalolek. Üksuste kokkuharjutamine eeldab harjutusväljade kasutamist. Kuna täna on prioriteediks 2. jalaväebrigaad, siis on vaja harjutusvälja eelkõige selle brigaadi piirkonnas.
38. Varasema Eestile soodsama julgeolekukeskkonna ning sobilike harjutusväljade puudumise tõttu on Põhja-Eestis paiknevad Kaitseväge üksused saanud kasutada Lätis asuvat Adaži harjutusvälja lahinglaskmisteks. See on võimaldanud Lõuna-Eesti üksustel kasutada Põhja-Eestis asuvaid harjutusväljasid. Kuna liitlaste sõjaline kohalolek Lätis on samuti kasvanud, et ole Kaitseväel ja Eestis paiknevatel liitlasüksustel võimalik seda lahendust vajalikus mahus kasutada. Ka Soomes on seoses suurenenud sõjalise aktiivsusega kasvanud koormus sealsetele harjutusväljadele, mistõttu ei saa Eesti Kaitseväge neid piisavas mahus kasutada.
39. Seetõttu tuleb paratamatult luua juurde väljaõppevõimalusi Eestis nendes piirkondades, kus üksused peavad täitma oma sõjaaja ülesandeid. Põhja-Eestis paiknevad Kaitseväge üksused ja NATO lahingugrupp peavad nüüdsest rohkem kasutama keskpõlügeni ja Sirgala harjutusvälja, mida juba laiendatakse, ning rajatavat Soodla harjutusvälja. Sellest tulenevalt peavad edaspidi Lõuna-Eesti üksused ja seal paiknevad liitlasüksused viima läbi oma väljaõppe Lõuna-Eestis.
40. Nursipalu laiendatud harjutusväli peab tagama eelkõige 2. jalaväebrigaadi ja kohalike Kaitseliidu üksuste ning liitlaste väljaõppe. Olemasolevate harjutusväljade planeerimine, kooskõlastamine ja väljaarendamine on varasemalt toimunud oluliselt rahulikus julgeolekukeskkonnas, mis on võimaldanud kõikide osapoolt huvisid parimal moel arvestades edasi liikuda. Mitme harjutusvälja puhul on areng kestnud enam kui 10 aastat, kuid täna sellist aega pole. Eesti kaitsevõime tugevdamise ja liitlasvägede siirmise eelduseks on olemasolevate harjutusväljade, sh Nursipalu harjutusvälja, laiendamine ja arendamine kiiremas korras.